

Κωνσταντίνος ΜΙΧΑΛΗΣ

Μνήμες και κρίσεις – Μέρος Β'

Η ζωή στα τάγματα Σκαπανέων Μακρονήσου

(μεταφορά σε αρχείο κειμένου: troglodyte)

Αυτή η σελίδα έμεινε επίτηδες κενή

Περιεχόμενα

~ Η ΖΩΗ ΣΤΑ ΤΑΓΜΑΤΑ ΣΚΑΠΑΝΕΩΝ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ.....	1
Γραφεία Εθνικής Αγωγής - Δηλώσεις - Έντυπες Ομιλίες.....	1
Η «ανάνηψη» των αξιωματικών στο συρματοπλέγμα.....	2
Τα μετά τα γεγονότα της 28 Φλεβάρη και 1η Μάρτη 1948 - Οι στρατιώτες Νίκος Ρουμελιώτης και Βασίλης Σαρακηνιώτης.....	3
«Η εθνική αγωγή» των σκαπανέων.....	5
Το συσσίτιο και η μισθοδοσία των σκαπανέων - Κλοπές και καταχρήσεις.....	7
Τα νυχτερινά «ντου».....	10
Οι θεωρητικοί απολογητές του έργου της Μακρονήσου.....	11

Γραφεία Εθνικής Αγωγής - Δηλώσεις - Έντυπες Ομιλίες

Στις αρχές του 1947, οι στρατιώτες που δεν ενέπνεαν εμπιστοσύνη γιατί βαρύνονταν με το... μεγάλο αμάρτημα του αριστερού, ή προέρχονταν από οικογένειες αντιστασιακών, μελών του ΚΚΕ, του ΕΑΜ, του ΕΛΛΑΣ, της ΕΠΟΝ, στέλνονταν στη Μακρόνησο. «Ανάνηψη». Η λέξη αυτή, που για πρώτη φορά τότε μπήκε σε χρήση, σήμαινε μεταστροφή του ατόμου από την αριστερή παράταξη, στη δεξιά, στην «εθνικόφρονα». Φυσικά όπως την εννοούσε το καθεστώς. Αποβολή του διαβόλου του δημοκρατικού και την ένταξη στη νέα τάξη πραγμάτων. Σε κάθε λόχο λειτουργούσε «Γραφείο Εθνικής Αγωγής» με δύο - τρεις εγγράμματους «ανανήψαντες» στρατιώτες και με υπεύθυνο επικεφαλής κάποιον αξιωματικό. Μόλις ο στρατιώτης πατούσε το πόδι του στο έδαφος του νησιού, οδηγείτο στο γραφείο αυτό. Πρώτη ερώτηση: «Αποκηρύσσεις τον κομμουνισμό, Ναι ή Όχι;». Αν έλεγε "ναι", όλα καλά. Του έδιναν χαρτί και μολύβι και εκεί αμέσως έγραφε τη «Δήλωση Μετανοίας και Αποκηρύξεως» ή υπαγόρευε αυτός και έγραφαν οι του γραφείου.

Το περιεχόμενο της δήλωσης ήταν πανομοιότυπο, έλεγε:

Ο υπογραμμένος ..., κατά την κατοχήν, παραπλανηθείς από τα απατηλά συνθήματα του ΚΚΕ και του ΕΑΜ, ενεγράφην εις το ΕΑΜ (ή ΚΚΕ, ΕΛΛΑΣ). Ήδη, αντιληφθείς την πλάνην μου αποκηρύσσω μετά βδελυγμίας το ΚΚΕ και τας παραφνύδας αυτού αντεθνικές οργανώσεις και υπόσχομαι να ζήσω ως φιλόνομος πολίτης, θυσιάζων εν ανάγκη και την ζωήν μου χάριν της φίλτατης μας πατρίδος. Ο δηλών ...

Όσοι αρνούσαν να υπογράψουν δήλωση, οδηγούνταν στην χαράδρα με την συνοδεία στρατιωτών παλαιότερων και ανανήψαντων, οπλισμένων με αυτόματα, πιστόλα και το απαραίτητο στείλιάρι ή ραβδί από μπαμπού για τα... περαιτέρω. Από την χαράδρα επέστρεφαν σακατεμένοι, οπότε πολλοί υπέκυπταν και υπόγραφαν. Όσοι και πάλι επέμειναν σταθεροί στο πιστεύω τους, υπέφεραν συνεχώς αφάνταστα βασανιστήρια. Η υπογραφή όμως της δήλωσης δεν αρκούσε για να δείξει ο στρατιώτης «τα εθνικιστικά του φρονήματα» και την ειλικρινή μεταστροφή του. Τον υποχρέωναν να γράφει και επιστολές στον πρόεδρο του χωριού του, στον παπά, στην αγροφυλακή, να διαβαστούν στην εκκλησία και ύστερα να τοιχοκολληθούν στα πιο κεντρικά σημεία του χωριού. Τέλειο ρεζίλεμα και εξευτελισμός της ανθρωπίνης προσωπικότητας. Το περιεχόμενο της επιστολής ήταν και αυτό τυποποιημένο, σχεδιασμένο από πριν, από τους τρανούς θεωρητικούς της δουλόφρονης εθνικοφροσύνης.

Κύριε πρόεδρε, όπως ξέρεις στην κατοχή πλήγωσα τη Μητέρα Πατρίδα, γιατί γράφτηκα (π.χ) στο ΕΑΜ. Τώρα αντιλήφθηκα την πλάνη μου, και αποκηρύσσω όλες αυτές τις αντεθνικές και προδοτικές οργανώσεις. Είμαι εδώ, σ' αυτό το μεγάλο σχολείο που λέγεται Μακρόνησος και ήυρα τον προορισμό μου. Έχουμε έναν διοικητή και έναν λοχαγό που μας φέρονται και μας αγαπούν σαν παιδιά τους. Περνάμε καλά και έχουμε απ' όλα. Δεν μας λείπει τίποτα. Πες και στα άλλα παιδιά του χωριού πως παραστράτησαν και σαν και εμένα να γυρίσουν στην αγκαλιά της πατρίδας και αυτή θα τους αγκαλιάσει πάλι σαν στοργική μάνα που είναι.

Άλλοι στις επιστολές τους ονόμαζαν την Μακρόνησο «Κολυμβήθρα του Σιλwάμ». Από τους εγγράμματους ζητούσαν να κάμουν ομιλίες Εθνικιστικού αντικομμουνιστικού περιεχομένου. Οι πιο πολλές στρέφονταν κατά των προαιώνιων εχθρών μας, των Βουλγάρων που θελαν να μας πάρουν την «ωραία μας Μακεδονία». Οι δηλώσεις, οι επιστολές και οι ομιλίες διαβάζονταν απ' τον ίδιο, μπροστά σε όλο το Τάγμα. Δηλαδή σε 4.000-4.500 άντρες και ύστερα έμπαιναν στον ατομικό φάκελλο για να γίνει ο «αποχαρακτηρισμός» ή «αποχρωματισμός» από την επιτροπή που συνεδρίαζε κατά διαστήματα.

Θυμάμαι και καταχωρώ τα εξής περιστατικά. Τη νύχτα οι Αλφαμίτες (Αστυνομία Μονάδας, Α.Μ) είχαν τσακίσει στο ξύλο μερικούς «αμετανόητους». Ενός σπάσανε το αριστερό του χέρι και το είχε τυλιγμένο μ' ένα πανί απ' το λαιμό του (κούνια, που λέμε). Τι να κάμει το παιδί, υπέκυψε για να αποφύγει τα χειρότερα και έγραψε δήλωση και γράμμα στον πρόεδρο του χωριού. «... σου γράφω το γράμμα αυτό από μόνος μου και χωρίς να μου ασκηθεί καμιά απολύτως βία», και το σπασμένο χέρι στην κούνια. Άλλος, που [με] κάποια ξυλιά τη νύχτα, του βγάλανε το ένα μάτι, έγραφε: «Κύριε πρόεδρε. Εδώ που ήρθα ανέβλεψα, βρήκα το φως μου, που είχα χάσει από τότε που γράφτηκα στο ΚΚΕ (ή άλλες οργανώσεις)». Ενώ το μάτι του ήταν σκεπασμένο με τις γάζες και το λευκοπλάστη.

Χαίρε εθνικοφροσύνη...

Η «ανάνηψη» των αξιωματικών στο συρματοπλέγμα

Στη Μακρόνησο, σε ένα χώρο παραλιακό ανάμεσα στο Α' και στο Γ' Τάγμα σκαπανέων, είχαν εγκατασταθεί οι σκηνές που στέγαζαν 500-600 αξιωματικούς του στρατού, ελάχιστους μονίμους και οι άλλοι έφεδροι, από το βαθμό του Ανθυπολοχαγού μέχρι του Συνταγματάρχη. Όλοι αυτοί είχαν υπηρετήσει στον Ελληνο-Ιταλικό πόλεμο, πολλοί είχαν τιμηθεί με διακριτικά παράσημα και με μετάλλια ανδρείας. Αλλά μετά τον πόλεμο... χαλάσαν. Συνέχισαν τον πόλεμο κατά των εχθρών όταν η πατρίδα τους υποδουλώθηκε, μέσα στο Ελληνικό έδαφος. Μέγα... και ασυγχώρητον το σφάλμα τους. Γι' αυτό και χαρακτηρίστηκαν κακοί Έλληνες, ανατροπείς του ισχύοντος πολιτικού και κοινωνικού καθεστώτος και απομονώθηκαν στο συρματοπλεγμένο αυτό χώρο, σαν χολεριασμένοι «ως μην εμπορούμενοι υγιών Εθνικών φρονημάτων». Έπαιρναν το μισθό τους, δεν έκαναν αγγαρείες, είχαν σχετικά καλό φαγητό και αρκετό νερό. Αλλά αυτό το μολυσμένο αγκάθι έπρεπε να σβήσει, η αντίδρασή τους στο καθεστώς να σπάσει. Δεν το ανεχόταν οι Εθνικόφρονες αναμορφωτές, ο διοικητής της ΧΙ Διεύθυνσης του Οργανισμού Μακρόνησου, Συντ/ρχης Μπαϊρακτάρης, ο τότε λοχαγός, νομίζω και κατόπιν στρατηγός της 21 Απρίλη 1967 Δημ. Ιωαννίδης και οι πίσω από αυτούς εθελοντές και εμπνευστές Αμερικάνοι. Ήλθε, λοιπόν, μια επιτροπή από αξιωματικούς του Γεν. Επιτελείου και τους υπέβαλε όλους σ' ένα ερωτηματολόγιο - τεστ - για να δοκιμάσουν τα φρονήματά τους και την εμμονή στις ιδέες τους. Π.χ, πως κρίνουν τον εμφύλιο πόλεμο, τι γνώμη έχουν για το παιδομαζωμα κ.τ.λ. Όσοι απάντησαν όπως ήθελαν οι ανακριτές, τους ξεχώρισαν. Διατήρησαν το βαθμό τους, το μισθό τους και τα συνακόλουθα προνόμια του αξιωματικού. Οι άλλοι, οι σκληροί, οι εμμένοντες, κουρεύτηκαν με την ψιλή, καθαιρέθηκαν στον βαθμό του απλού στρατιώτη και μετατέθηκαν σε χωριστές σκηνές και αργότερα απομονώθηκαν αλλού, μακρύτερα, σε χωριστούς κλωβούς με συρματοπλέγμα ολόγυρα, φρουρούμενοι. Και ακολούθησαν εξοντωτικές αγγαρείες, ξύλο, στέρση τροφής και νερού για μέρες και πολλά άλλα βαριά, ανομολόγητα βασανιστήρια, όσα εφεύρισκε το αρρωστημένο μυαλό των βασανιστών, ως ουκ έστιν αριθμός και η πένα αδυνατεί να περιγράψει.

Θυμάμαι: Πριν τους ξεχωρίσουν τους έβαλαν στη γραμμή και με συνοδεία οπλοφόρων και ροπαλοφόρων τους έφεραν στο δικό μου τάγμα, το Α'. Ακούμε τη σάλπιγγα και φωνές. «Τι είναι; Τι είναι;» Όλοι έξω στο δρόμο. Θα 'ρθούν οι αξιωματικοί και πρέπει να τους φτύσουμε. Βγήκαν μερικοί άλλα δεν τους έφτυσε κανείς. Το ίδιο έγινε άλλη φορά προς το Γ' Τάγμα. Μετά το διαχωρισμό, τους δηλωσίες

«ανανήψαντες» τους έβαλαν πάλι στη γραμμή, χωρίς συνοδεία αλφαμιτών, αλλά με μουσική τους έφεραν πάλι στο τάγμα μας.

Ξανά η σάλπιγγα να βγούμε στο δρόμο. Κάποιος ρώτησε το λοχαγό μας: «Τι να τους κάνουμε τώρα κύριε λοχαγέ» «Α, Τώρα έγιναν δικοί μας και πρέπει να τους ζητωκραυγάσουμε». Βγήκαμε κι εμείς και τους ζητωκραυγάσαμε. Τους προσφώνησε δε και «συναδέλφους» και ο διοικητής μας, ο πολύς Αντώνης Βασιλόπουλος, “γιατί είδαν το φως το αληθινό, απετάξανε τον σατανά και ήρθαν στο δρόμο τον καλό και στην αγκαλιά της μητέρας πατρίδος». Αλλά κάτω από ποιες συνθήκες υπογράφαν τη “δήλωση μετανοίας και αποκηρύξεως μετά βδελυγμίας μάλιστα” και τι να έλεγε η ψυχούλα τους μόνο αυτοί το ήξεραν, αλλά κι εμείς που περάσαμε πρωτύτερα απ’ το ίδιο σύστημα “εθνικής διαπαιδαγώγησης”, στο μεγάλο αυτό σχολείο που λέγεται Μακρόνησος, κολυμπήθρα του Σιλβάμ και “Νέος Παρθενώνας” κατά το λέγειν του μεγάλου αερολόγου, καθηγητή και ακαδημαϊκού κ. Τσάτσου.

Τα μετά τα γεγονότα της 28 Φλεβάρη και 1η Μάρτη 1948 - Οι στρατιώτες Νίκος Ρουμελιώτης και Βασίλης Σαρακηγιώτης.

Οι μεγάλοι “αναμορφωτές των παρασυρθέντων παιδιών” των τριών ταγμάτων της Μακρονήσου πήραν την απόφαση να εξαλείψουν την αντίσταση των στρατιωτών στο τάγμα αυτό. Σ’ αυτό είχαν απομονωθεί περίπου 4.000 άντρες, χαρακτηρισμένοι ως σκληροί, αμετανόητοι, δεν είχαν υπογράψει την περιβόητη “Δήλωση μετανοίας και αποκηρύξεως”. Η ζωή στο Τάγμα αυτό ήταν κάπως υποφερτή. Λίγες αγγαρείες, χωρίς ξυλοδαρμούς ή άλλα βασανιστήρια, λίγο νερό, αλλά υπήρχαν κάθε μέρα εφημερίδες και κάπως πλούσια καντίνα. Όσοι ήξεραν λίγα από ξένες γλώσσες μάθαιναν και τους άλλους και οι εγγράμματοι μάθαιναν τους τελείως αγράμματους τις πράξεις της αριθμητικής και λίγη ορθογραφία. Έτσι κύλαγαν οι μέρες. Αλλά αυτή η χρυσή εποχή κρίθηκε επιζήμια για τους σκοπούς του καθεστώτος. Γι’ αυτό έγιναν τα τρομερά επεισόδια της 28ης Φλεβάρη και της 1ης Μάρτη 1948 όπου σκοτώθηκαν εν ψυχρώ εφτά στρατιώτες και 17 τραυματίες την 28η Φλεβάρη και την άλλη μέρα, Κυριακή 1 Μάρτη με 40-50 νεκρούς και αμέτρητους αλλά άγνωστο ακριβώς πόσους πληγωμένους.

Λεπτομέρειες για τα γεγονότα αυτά έχω αλλού, όπως θα τα βρουν οι απόγονοι μου. Δεν ήταν μόνο αυτά τα αποτελέσματα των γεγονότων εκείνων. Ακολούθησε μια σειρά από αυτοκτονίες με το ξυραφάκια ξυρίσματος κόψιμο των φλεβών, απαγχονισμοί με το σχοινί του σακιδίου απ’ τον ορθοστάτη της σκηνής, πνιγμός στη θάλασσα. Ο διοικητής Βασιλόπουλος τόσο ταραχτήκε ώστε μας διαβάστηκε ημερήσια διαταγή ότι «Επειδή εσχάτως παρατηρήθηκε κύμα αυτοκτονιών, καθίσταμεν γνωστόν ότι οι αποπειράμενοι θα παραπέμπονται εις το στρατοδικεῖον» Ω! Της βλακειάς του! Οι παραφροσύνες αμέτρητες. Ο στρατιώτης της σκηνής μας Ν. Ρουμελιώτης είχε πάει με άδεια στην Αθήνα προ των γεγονότων. Τα γεγονότα τα πληροφορήθηκε στην Αθήνα. Αλλά και από τις πληροφορίες σάλεψαν τα μυαλά του. Ούτε έτρωγε, ούτε έπινε, ούτε κοιμόταν. Τον πήγα για μερικές μέρες στο νοσοκομείο και τον έφεραν πάλι στη σκηνή μας. Αλλά η κατάστασή του έμεινε αμετάβλητη. Νηστικός χωρίς νερό, άπνους. Μας κοιτούσε με ένα βλέμμα απλανές, ηλίθιο, ξεροκατάπινε αμίλητος, ακίνητος, καθιστός. Τον ρωτούσαμε αν θέλει τίποτα, αλλά έδειχνε ότι δεν άκουγε. Είχε χάσει

κάθε επαφή με τον έξω κόσμο. Φυλάγαμε βάρδιες μήπως τον πιάσει κανένα αμόκ και μας πνίξει στον ύπνο. Έτυχε να διαβάσω το εξιτήριο απ' το νοσοκομείο. Δεν θυμάμαι τι ακριβώς έγραφε άλλα μιλούσε για έντονα συναισθηματικά φαινόμενα, για κατάθλιψη μεγάλου βαθμού, μελαγχολία, ψυχονευρώσεις και άλλα ασαφή και ακατανόητα. Τον πήραν πάλι για την Αθήνα και έκτοτε δεν μάθαμε τι απόγινε. Πάει το παλικάρι. Στο λόχο μου γνωρίστηκα και συνδέθηκα φιλικά με το λοχία Βασίλη Σαρακηνιώτη από το χωρίο Υψούντα Γορτυνίας του νομού Αρκαδίας. Ο πατέρας του, γυμνασιάρχης πέθανε στην κατοχή από πείνα και στο χωρίο έμεινε μόνο η μάνα του. Ήταν απόφοιτος γυμνασίου, ψηλός, γεροδεμένος, με ακατάβλητο ψυχικό σθένος, αποφασιστικότητα και εξυπνάδα. Είχε πάει στη Σχολή Εφέδρων αξιωματικών στη Σύρο, αλλά λόγω του φρονήματος, τον διώξαν και ήρθε στο Μακρόνησο, ως κρατούμενος σκαπανέας. Στη σχολή είχε γνωριστεί με άλλον υποψήφιο αξιωματικό, τον κ. Μπέσκο, αλλά αυτός σαν "Εθνικόφρον" βγήκε Ανθυπολοχαγός και ήρθε στο Μακρόνησο ως αναμορφωτής και μάλιστα στον 1ο λόχο, όπως ήμουν εγώ και ο Σαρακηνιώτης. Ανταμώνανε οι δυο τους εκεί. Ο ένας κρατούμενος και ο άλλος εν όλη τη δόξη του και τω μεγαλείω του, Ανθυπολοχαγός. Ψηλός εύσωμος νέος, τρομερός στη φωνή, στο βλέμμα, στο παράστημα, καλοζωισμένος με τον αέρα του νικητή-θριαμβευτή. Ό,τι χρειαζόταν. Ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση. Όλοι οι αξιωματικοί έδειχναν αφοσίωση και υπερβάλλοντα ζήλο στο μέγα Εθνικό έργο, για να φαίνονται αποδοτικοί ως απαραίτητοι εκεί, και έτσι να αποφύγουν το μέτωπο των μαχών όπου βρώμαγε μπαρούτη...

Μετά τα γεγονότα ο Σαρακηνιώτης δεν υπόγραψε δήλωση και απέφυγε να κυκλοφορεί στον λόχο μην και τον συναντήσει ο Μπέσκος. Μένανε στο ίδιο ατομικό αντίσκηνο. Μέρα νύχτα ξαπλωμένος. Φαγητό και νερό του έφερνα εγώ. Η απομόνωση του αυτή θα κράτησε ίσως και δύο μήνες. Αυτός ξάπλα, αξύριστος, άπλυτος, ακίνητος στη σκηνή. Υπέφερε να μην κάμει δήλωση. Τη θεωρούσε άνανδρη, ταπεινωτική, ασυμβίβαστη με το πιστεύω του. Υποπτευόταν ότι θα γίνει έλεγχος των μη "δηλωσέων" και αν τον ανακάλυπταν... αλλοίμονό του. Αυτό που φοβόταν δεν το γλύτωσε. Τον ανακάλυψαν. Μια μέρα του Ιουνίου πήγαινα στη θάλασσα να πλύνω τα πόδια μου και ακούω, εκεί κοντά, φωνές βρισιές «Άτιμε, Βούλγαρε, σε βρήκαμε επιτέλους». Και συγχρόνως: «ωχ, ωχ» και γκάπ-γκούπ. Κατάλαβα ποιοι ήταν και είπα μέσα μου: «Αχ, ο Βασίλης θα είναι, τον βρήκε ο Μπέσκος. Αυτόν θα δέρνουνε». Γκάπ-γκούπ, ωχ, ωχ. Έκλαψα. Κι αλήθεια, αυτός ήταν. Τον είχαν βγάλει σ' ένα συρματοπλεγμα αγκαθωτό. Αυτό ήταν σαν κουλούρα. Το κατέβασαν λίγο πάνω απ' το κεφάλι του και άφησαν κενό μόνο λίγο χώρο ελεύθερο, ίσια να κάθεται ένας άνθρωπος, χωρίς [να] μπορεί ούτε να σηκωθεί, ούτε να ξαπλώσει. Έπρεπε να κάθεται συνέχεια μαζεμένος. Κι από πάνω το αγκαθωτό σύρμα πύρωνε στο κεφάλι του. Νηστικός, χωρίς νερό, κατατσακισμένος απ' το ξύλο, έμεινε εκεί για μέρες. Μια άλλη μέρα που πήγαινα πάλι στην παραλία, ακούω μια σιγανή φωνή. «Κώστα... Κώστα.» Γυρίζω και τον βλέπω σαν ποντίκι στην φάκα, μέσα στο συρμάτινο εκείνο απομονωτήριο. «Ρε Βασίλη; Εδώ είσαι. Εσένα δέρνανε προχτές;». «Ναι εμένα» μου λέει. «Εκείνος ο άτιμος ο Μπέσκος, με βρήκε και με λιάνισε ο κερατάς». Έκλαψα πάλι και για το κατόντημά του, αλλά και γιατί δεν μπορούσα να τον βοηθήσω. Απαγορευόταν κάθε επαφή μαζί του.

Τον Αύγουστο του 1948 εγώ απολύθηκα. Καθαρός, «αποχαρακτηρισμένος», γνήσιος Έλληνας, με απολυτήριο λευκό και με διαγωγή: Εξάαιρετον. Όσοι απολύονταν χωρίς να αποχαρακτηριστούν έπαιρναν απολυτήριο κίτρινο και με διαγωγή: [...] Χείριστη. Αυτοί, μόλις πατούσανε το πόδι τους στο Λαύριο τους παραλάβαινε η χωροφυλακή, στο τμήμα και από εκεί πάλι εξορία στην Ικαρία, Άι-Στράτη, Γιούρα. Απ' το ένα νησί στο άλλο.

Πέρασαν μερικά χρόνια.

Κατά το 1951, δεν θυμάμαι ημερομηνία, κατέβαινα την οδό Αγίας Φιλοθέης προς την Μητρόπολη, για το υπουργείο Παιδείας. Να κι ο Βασίλης. Αγκαλιαστήκαμε και

φιληθήκαμε. Μου είπε: «Ρε Κώστα, πάντα σε θυμάμαι. Συ μου στάθηκες αληθινός φίλος. Μου έφερνες φαγητό, νερό και εφημερίδα». Δεν κουβεντιάσαμε και πολύ γιατί οι ημέρες ήταν ακόμα πονηρές. Τον παρακολουθούσαν ακόμη, γιατί τότε επέστρεψε από την δεύτερη εξορία του. Έμαθα από έναν θείο του που διατηρεί κατάστημα παιδικών ειδών στην οδό Αδριανού, ότι έφυγε και πήγε στη Σουηδία, πως ζει ακόμα. Πως τα κατάφερε και έφυγε, δεν ξέρω.

«Η εθνική αγωγή» των σκαπανέων

Το πρόγραμμα, η πολιτική των μεταπολεμικών κυβερνήσεων, ήταν να καταστρέψουν κάθε ίχνος δημοκρατικής δομής, να εξαλείψουν τη δόξα της Αντίστασης, να σβήσουν την ρωσική επιρροή στην Ελλάδα. Οι αγωνιστές στην περιφρόνηση, στο περιθώριο της ζωής, στην άγνοια. Κρίθηκαν για άνθρωποι δεύτερης κατηγορίας. Στο στόχο αυτό απέβλεπαν όλα τα μέτρα, νομοθετικά και διοικητικά, που έπαιρναν εκκαθάριση του στρατού, της αστυνομίας, των δημόσιων υπηρεσιών, των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά του υπόλοιπου λαού από κάθε άτομο, που δεν ενέπνεε εμπιστοσύνη για τα κοινωνικά του φρονήματα. Το τελευταίο αυτό θα πετύχαινε με τις αθρόες συλλήψεις, δίκες και καταδίκες, τις εκτελέσεις αθώων πολιτών με στημένες κατηγορίες και προκατασκευασμένες αποφάσεις των έκτακτων στρατοδικείων. Όλη η πολιτική καθοριζόταν στα παρασκήνια από τα ανακτοβούλια των παλατιανών, όπου μπαινόβγαιναν σαν στο σπίτι τους οι Αμερικάνοι «σύμβουλοι» των ανακτόρων, της CIA, της Κ.Υ.Π και άλλων αξιωματούχων της υψηλής Εθνικοφροσύνης.

Στην ύπαιθρο βασίλευε κατάσταση στυγνής, απροκάλυπτης τρομοκρατίας από λογής-λογής παρακρατικές οργανώσεις, από το παρακράτος, με τη γνώση, την ανοχή και την έγκριση των αστυνομικών και πολιτικών αρχών. Ο χωροφύλακας και οι συνεργάτες του χαφιέδες απέβησαν αληθινή μάστιγα των χωριών και των πόλεων, όργανα πίεσης, κατατρομοκράτησης και αστυνόμευσης των ενεργειών και της σκέψης κάθε πολίτη. Τύπος, ραδιόφωνο, εκκλησία, εκπαίδευση, συνδικαλισμός, όλα κατευθυνόμενα, όλα στην υπηρεσία της Δεξιάς.

Πας ο οποιοσδήποτε αντιδρών ή αδρανών, κρίνονταν ύποπτος «αντεθνικής συμπεριφοράς». Αλλά δεν έφταναν αυτά. Έπρεπε να μεταστραφεί και το φρόνημα, η ψυχή, το πιστεύω του λαού. Ο λαός έπρεπε ν' αλλάξει πολιτική νοοτροπία. Να θεωρηθεί η Αμερική ότι είναι η «Μεγάλη Δημοκρατία», η προστάτιδα των λαών, ο φύλακας των λαϊκών ελευθεριών, η δύναμη που έδωσε τη νίκη στον πόλεμο, αυτή μας έσωσε από την πείνα. Ενώ η Ρωσία, ο κομμουνισμός φέρνει την καταστροφή, το χάος, την αθεΐα, την διάλυση της οικογένειας, είναι σύστημα τυραννικό, ανελεύθερο. Επομένως και οι κομμουνιστές είναι εχθροί του λαού και τέτοιοι επιβάλλεται να χαθούν από το πρόσωπο της γης και όλα τα μέσα είναι δίκαια, άγια και επιτρεπτά για τον μεγάλο εθνοσωτήριο αυτό σκοπό. Σε κάθε τάγμα, όπως είπα και πριν, είχε συσταθεί και ένα «Γραφείο Εθνικής και Ηθικής Αγωγής», που είχε αποστολή «να επαναφέρει τα παραστρατημένα παιδιά του λαού, στην αγκαλιά της φίλτατης Πατρίδος που τα δέχεται και τα συγχωρεί». Δηλαδή στην Αμερικανόδουλη πολιτική των κυβερνήσεων-ανδρείκελων, του παρακράτους, της υποτέλειας και της εξάρτησης από τα συμφέροντα των αμερικανικών μονοπωλίων, που επέπεσαν σαν τα κοράκια στο σώμα της καταπληγωμένης απ' τον πόλεμο Ελλάδας. Με ομιλίες και διαλέξεις από ομιλητές

στρατιώτες «που είδαν το φως της αλήθειας» με το στείλιάρι και τα βασανιστήρια, παρίσταναν τον κομμουνισμό ως πανούκλα και τους Βούλγαρους «ως προαιώνιους εχθρούς μας, που απεργάζονται την καταστροφή μας και την απόσπαση της ωραίας μας Μακεδονίας».

Καλούσαν μερικούς εγκάθετους και τους δασκάλευαν από πριν τι θα πουν στις συγκεντρώσεις. Έλεγαν π.χ ότι τάχα βρέθηκαν στη Γερμανία όταν μπήκαν εκεί τα ρωσικά στρατεύματα. Οι Ρώσοι πεινούσαν και για να φάνε έπαιρναν από τα καταστήματα οδοντόπαστες και τις ρουφούσαν, ότι δεν είχαν δει πότε τους ρολόγια και όταν σε κάποιο μαγαζί βρήκαν μερικά του χεριού, τα έβαλαν στην αράδα στα χέρια τους μέχρι τον αγκώνα, ότι κάποιος Ρώσος στρατιώτης βρήκε ένα μεγάλο ρολόγι τοίχου. Δεν ήξερε τι είναι και το νόμισε για λατέρνα και το φορτώθηκε στην πλάτη του σαν ψεκάστήρα. Φυσικά όλα αυτά ήταν προκατασκευασμένα. Ημείς τ' ακούγαμε όλα αυτά βερεσέ, αλλά κάναμε ότι προσέχαμε γιατί ανάμεσα μας είχαν σκορπίσει εγκάθετους χαφιέδες που παρακολουθούσαν ποιος θα γελάσει ή ποιος θα πει κάτι σαν σχόλιο, για τα γνωστά... περαιτέρω. Άλλος, παρίστανε τον πρώην αντάρτη και έλεγε ότι "όλες οι συναγωνίστριες είναι γκαστρωμένες από τους άντρες του ΕΛΛΑΣ και ένα χωριό το έχουν μετατρέψει σε κοινό «μαιευτήριο» για να γεννάνε οι έγκυες αντάρτισσες". Βρήκαν ένα βιβλίο κάποιο Ρώσου αντικαθεστωτικού φυγάδα, του Γκραφτσένκο, «Επιτέλους ελεύθερος», και απ' αυτό μας διάβαζαν κομμάτια για να ειδούμε την δυστυχία που επικρατεί στη Ρωσία. Όταν τελείωνε το μάθημα της «Εθνικής Αγωγής» τραγουδούσαμε το «Όξω Βουλγαρία, μεγάλη Ελλάδα και Παύλο βασιλιά» ή το «Όπλα μας εδώσανε, όλμους και κανόνια, χτυπάτε τους Βούλγαρους τα άτιμα σκυλιά» και φεύγαμε για συσσίτια. Δεν έλειπαν δα και οι κήρυκες της «Εθνικοφροσύνης» λαϊκοί και κληρικοί. Ο ιστορικός-θεωρητικός απολογητής του φασισμού ήταν ταχτικός.

Από τους κληρικούς ταχτικός ομιλητής ήταν ο πολύς τότε, αρχιμανδρίτης και κατόπιν Δεσπότης Πρεβέζης Στυλιανός Κορνάρος. Θυμάμαι ότι σε μια του ομιλία μας είπε: «Σεις μοιάζετε με τον δαιμονιζόμενο που είχε μέσα του χιλιάδες δαίμονες και τους έβγαλε ο Χριστός και αυτοί πνίγηκαν στη θάλασσα. Έχετε και σεις μέσα σας το διάβολο, τον όφη. Μόλις υπογράψετε τη "δήλωση" αμέσως θα βγει από μέσα σας και θα θεραπευτείτε»

Ακόμα έλεγε συχνά «Πας ο φονεύον κομμουνιστήν επιτελεί θεάρεστον έργον». Τα σχόλια περιττεύουν. Άξιος ο μισθός του. Για μισθό χειροτονήθηκε αργότερα μητροπολίτης Πρεβέζης και καθαιρέθηκε γιατί φωτογραφήθηκε με μια παπαδιά από πάνω του μισόγυμνη, σε θέση... σεξουαλικής ψυχαγωγίας και για άλλες παρόμοιες πράξεις. Κατά τα άλλα «γνήσιος Εθνικόφρων, άξιος καθοδηγητής προς τα γνήσια Εθνικά ιδεώδη, στο ήθος των "παραστρατισμένων" παιδιών». Παρουσιάστηκαν κι άλλοι πολλοί ιεροφάντες και θερμοί κήρυκες της αστικής ιδεολογίας, που εν ονόματι της ελευθερίας παρίσταναν τη Ρωσία ως χώρα δούλων, τυράννων και πειναλέων. Ενώ εδώ βασιλεύει ελευθερία λόγου και σκέψης και όλα αυτά σε εποχή που τα ξερονήσια και οι φυλακές ασφυκτιούσαν από αγωνιστές δημοκρατικούς πολίτες αντιστασιακούς, που ζούσαν κάτω από τον βούρδουλα, το μπαμπού και το όπλο του Αλφαμίτη, του παντοδύναμου χωροφύλακα και το άγρυπνο μάτι του χαφιέ.

Στις δημόσιες υπηρεσίες παρακολουθούσε και κατέδιδε στην αστυνομία ο συνάδελφος το συνάδελφο, για να φανεί αρεστός στην προϊστάμενο του, για την πολυπόθητη προαγωγή ή την απαραίτητη εύνοια του αστυνομικού Σταθμάρχη, πατέρας το γιο, ο γείτονας το γείτονα, ο χωριανός το συγχωριανό του, για να δείξει τα «εθνικιστικά» του φρονήματα. Το κυνήγι της εύνοιας ήταν το κύριο κίνητρο των ενεργειών πολλών. Πληροφορούσαν την αστυνομία αν ο δημοκρατικός πολίτης πηγαίνει στην εκκλησία, αν ο δάσκαλος κάνει το σταυρό του όταν τρώγει, αν φιλάει το χέρι του παπά, ποια εφημερίδα διαβάζει, ποιόν κάνει παρέα, σε ποιο καφενέ πίνει καφέ, τι λέει, ποιόν ψηφίζει...

Στην Άνω Αγορά στο Μεσολόγγι είχαν γράφει σε δυο καφενεία και σε ένα κουρείο ψηλά στην είσοδο, ένα κεφαλαίο μεγάλο Α. Αυτό σήμαινε Αριστερός-Απαγορεύεται, δηλαδή όποιος μπαίνει σ' αυτά είναι κι αυτός αριστερός.

Από τις εφημερίδες η «Ακρόπολις» είχε το ρεκόρ στην κατανάλωση. Στα χωρία, στα καφενεία, στα κουρεία δεν χωρούσε άλλη. Θεωρείτο ο γνήσιος φορέας της Εθνικοφροσύνης, η πάντα καλά πληροφορημένη, η εφημερίδα «της καλής κοινωνίας» των «πλούσιων Ελλήνων, των ορθώς και Εθνικοφρόνως σκεπτόμενων», των νοικοκυραίων. Ακολουθούσαν η «Καθημερινή» και η «Βραδινή». Το «Βήμα» του Χρ. Λαμπράκη, όργανο του κόμματος των φιλελευθέρων, τηρούσε ερμαφρόδιτη, μεσοβέζικη πολιτική και δεν ενέπνεε απόλυτη εμπιστοσύνη στους ιθύνοντες κύκλους.

Τα παραπάνω δίνουν μια αμυδρή εικόνα για την ατμόσφαιρα που επικράτησε στη χώρα μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας και την υποταγή στο Κράτος της Δεξιάς, κράτος που διεύθυναν οι Αμερικάνοι, το Παλάτι με τους ολέθριους συμβούλους του, ντόπιους και ξένους, τη C.I.A, την K.Y.Π, με όργανα τις υπό κηδεμονία και έλεγχο κυβερνήσεις, το παρακράτος από τραμπούκους πρώην ταγματασφαλίτες, χασικλήδες, τις παρακρατικές οργανώσεις, τις στρατιές των χαφιέδων, με τον φιμωμένο τύπο, το κατευθυνόμενο ραδιόφωνο, τον κυβερνητικό - μονοκομματικό συνδικαλισμό, δημόσιο και εργατικό, τους θεωρητικούς απολογητές της δεξιάς ιδεολογίας: Όλα στην υπηρεσία της Αμερικανοκίνητης πολιτικής, της εξάρτησης και της υποτέλειας.

Το συσσίτιο και η μισθοδοσία των σκαπανέων - Κλοπές και καταχρήσεις

Το συσσίτιο των στρατιωτών των τριών ταγμάτων της Μακρονήσου έπρεπε, κατά το νόμο, να είναι συσσίτιο για πολίτες Γ κατηγορίας, όσο δικαιούνταν οι κρατούμενοι στις κρατικές φυλακές. Αυτό όμως δεν συνέβαινε στην πράξη. Οι σκαπανείς έτρωγαν πολύ λιγότερο και πολύ χειρότερο φαγητό. Μια παροιμία στο χωριό μου λέει «Πως δα θέλει κι ο Μούτσος καφέ, που θα πάει, κοντά στα γουρούνια.»

Ο κύρος λόγος ήταν ότι η διαχείριση ήταν ανεξέλεγκτη. Ποιός να ελέγξει ποιόν; Όλοι, καταδύναμη, έκλεβαν, δηλαδή οι αξιωματικοί είχαν πλήρη ασυδοσία, αφού πρώτοι και καλύτεροι έκλεβαν οι διοικητές. Ο κάθε διοικητής τάγματος ψώνιζε από την Αθήνα από καταστήματα της αρεσκείας του, ύστερα από συμφωνία, με τη σχετική βέβαια προμήθειά του, τα φαγώσιμα της χειρότερης ποιότητας, αυτά που δεν ξοδεύονταν στο μαγαζί του και τα είχε ο μπακάλης για πέταμα. Το πρωί μας έδιναν γάλα από σκόνη, αγορασμένο από την μεγάλη σύμμαχο και... γενναιοψυχη Αμερική. Για μεσημέρι ή βράδυ φασόλια μαύρα, σαν λούπινα, που τα πετάγαμε γιατί ήταν άβραστα και το ζουμί ξάστερο. Κονσέρβες Αμερικάνικες κι αυτές από σπανάκι, πικρό σαν κινίνο, πατάτες ναύλον, δηλαδή κατεψυγμένες και κομμένες σαν χοντρές φλούδες.

Κολοκύθια μεγάλα, νερόβραστα, με μεγάλα κουκούτσια. Πράσα νερόβραστα με μπόλικο νερό. Μελιτζάνες μακριές, σκληρές, με μεγάλα σπόρια. Τα κηπουρικά μας τα μοίραζαν καυτά-καυτά. Πηγαίναμε στις πέτρες της παραλίας να φάμε αλλά σε λίγο σφύριζε η σάλπιγγα πριν το φαγητό κρυώσει και το χύναμε μην αργήσουμε, πράγμα

που θα είχε αυστηρές συνέπειες στο τομάρι μας. Κάποτε μας μοιράζανε και κόρν-μπήφ. Ένα κουτί σε 7-8 στρατιώτες, αντί σε δύο ή τρεις. Κρέας ή ψάρια άγνωστα. Μόνο το Πάσχα, θυμάμαι, μας μοίρασαν σούπα κριθαράκι και ένα κοψίδι κρέας και ένα αυγό. Αυτό ήταν όλο κι όλο το κρέας που έφαγα στους 10 μήνες της κράτησης μου στην κολυμβήθρα αυτή του Σιλβάμ. Πολλοί έπαθαν εντερικά, ευκοιλιοότητες και άλλες στομαχικές παθήσεις.

Από ψωμί, μισό κιλό το 24ωρο. Το μεγάλο μαρτύριο ήταν το νερό. Σε κάθε τάγμα είχε κατασκευαστεί μια τσιμεντένια δεξαμενή, όπου έριχνε νερό με την μάνικα η υδροφόρα-πλοίο φερμένο απ' το απέναντι Λαύριο. Οι δεξαμενές αυτές χωρούσαν πολύ νερό, αλλά μας το δίνανε με «αυστηρήν οικονομίαν». Ήταν κι αυτό μέσα στο πρόγραμμα. Άνοιγε η βρύση μια ορισμένη ώρα και τρέχαμε εκεί, πατείς με πατώ σε με στάμνες ή με παγούρια. Όσοι προλάβαιναν έπαιρναν, οι άλλοι μένανε άνυδροι. Όταν ήθελε η διοίκηση να τιμωρήσει το Τάγμα, δεν μοίραζε νερό για 2-3-4 μέρες.

Αξιωμαχόμενος είναι και τούτο. Όταν επισκεπτότανε το νησί κανένας επίσημος, ντόπιος ή ξένος, υπουργός, στρατηγός ή δημοσιογράφος, άνοιγαν όλες οι βρύσες και παίρνανε αρκετό νερό. Στη συγκέντρωση για να τιμήσουμε ή να ακούσουμε το λόγο ή τις συμβουλές του υψηλού επισκέπτη, κάποιος καθοδηγητής ρωτούσε: «Λένε ότι δεν σας δίνουμε νερό. Είναι αλήθεια αυτό;» Και οι δασκαλεμένοι εγκάθετοι από το πλήθος φώναζαν: «ψέματα, ψέματα, έχουμε νερό άφθονο. Κάνουμε και μπάνιο» και ύστερα ρυθμικά: «Όπλα θέλουμε. Στη θάλασσα οι Βούλγαροι, θάνατος στους κομμουνιστές». Άλλοτε έβαζαν μερικούς να πλένουν τα ρούχα τους σε μέρος που θα πέρναγαν οι ξένοι. Όταν οι ξένοι έφευγαν η ίδια κατάσταση.

Η γυναίκα μου, γυναίκα ακέραια, με μεγάλη υπομονή και κατανόηση - με εφοδίαζε με λάδι δικό μας. Το έβαζε σε δοχεία μικρά από τενεκέ, που είχαν κονσέρβες. Τα γέμιζε με λάδι, τα κολλούσε καλά με καλαί στο μάστορα της γειτονίας και τα ταχυδρομούσε. Αυτό ήταν παράνομο, γιατί η αποστολή υγρών απαγορευόταν. Αλλά ο ταχυδρομικός υπάλληλος Βασίλης Ξηρός, φίλος, συγγενής και βολικός άνθρωπος τα δεχόταν με κίνδυνο να χαρακτηριστεί «κακός υπάλληλος» και το χειρότερο «συνοδοιπόρος και τροφοδότης των κουκουέδων».

Εκτός της κακής ποιότητας το συσσίτιο ήταν λειψό και στην ποσότητα. Έκλεβαν όλοι. Μια φορά το ναυτικό των ανταρτών συνέλαβε στον Ευβοϊκό κόλπο ένα ολόκληρο καΐκι του Β Τάγματος, φορτωμένο ζάχαρη και κονσέρβες, κορν-μπήφ, που το έστειλε ο διοικητής Τζενετάκος πάλι στην Αθήνα «για σκότωμα» στον γνωστό του προμηθευτή μπακάλη. Θα καλοπέρασαν οι αντάρτες.

Θυμάμαι ότι ο στρατιώτης του λόχου μας Γιώργος Ραφαηλίδης, από τη Νιγρίτα, πήρε στην караβάνα του φασόλια 2-3 το πολύ κουταλιές και την έδειξε στον επιβλέποντα της ημέρας Ανθυπολοχαγό Κ. Μπέσκο (σ.σ ως παράπονο). Το βράδυ τον τραβήξαν οι ένοπλοι στη χαράδρα των βασανιστηρίων και... ικανοποίησαν το παράπονο του. Έμεινε στο στρώμα δύο μήνες. Ο στρατιώτης αυτός αργότερα στα γεγονότα της 28 Φλεβάρη και 1η Μάρτη 1948, κατηγορήθηκε για πρωταίτιος της «στάσεως» και καταδικάστηκε σε πολυετή φυλάκιση. Χαίρε δικαιοσύνη της εθnikοφροσύνης. Για φανταστείτε σ' ένα τάγμα 3.500-4.500 ανδρών από 3-4 γραμμάρια κλοπή να γινόταν στη ζάχαρη, στο γάλα, στο κόρν-μπήφ, στα φασόλια από κάθε στρατιώτη και κάθε μέρα ποιες ποσότητες συγκεντρώνονταν και όσα κλέβανε, αξιωματικοί και διοικητές.

Μια άλλη κλοπή γινόταν στη μισθοδοσία. Νομίζω ότι δικαιούμαστε για μισθό 6 δρχ το μήνα οι απλοί στρατιώτες, 25 οι δεκανείς και 50 οι λοχίες. Στο δικό μου Τάγμα δεν μας δίνανε ούτε δεκάρα. Γιατί και αυτό άγνωστο. Σε κάποια όμως ιστορία για τη Μακρόνησο διάβασα ότι τους έκαναν μισθοδοσία κάθε μήνα αλλά κάνανε και μερικές κρατήσεις «για τη Βασιλική Πρόνοια» για το Μετωπικό Ταμείο Στρατού. Έτσι έλεγαν. Όποιος τολμούσε να πει λέξη, χαρακτηριζόταν για σαμποταριστής. Νύχτωνε και δεν ξημέρωνε. Όλα τα σκίαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά.

Άλλη κλοπή στην Εφημερίδα. Στον Πειραιά είχε εκλεγεί στις εκλογές του 1946 βουλευτής ο γιατρός Μαντούβαλος. Αυτός έβγαζε μια εφημερίδα δισέλιδη ειδικά για τους σκαπανείς της Μακρονήσου με την επιγραφή «Δημοκρατικός Αγών» και στην άνω δεξιά γωνία «Όργανο των Βασιλοφρόνων». Η εφημερίδα αυτή - ας την πούμε - ήταν στην υπηρεσία «του αναμορφωτικού έργου της Μακρονήσου» και έγραφε αποκλειστικά για τη ζωή των σκαπανέων και για το μέγα Εθνικό έργο που συντελείται εκεί.

Για το συσσίτιο έγραφε: «Το συσσίτιο είναι αρκετό σε ποσότητα και εκλεκτό σε ποιότητα, συνοδεύεται δε μετά φρούτου». Εξεθίαζε τις αρετές των αξιωματικών και των διοικητών, ότι είναι άνθρωποι με ανώτερο ήθος, με ανθρωπιά και ευγένεια, ότι φέρονται σαν στοργικοί πατέρες προς υπ' αυτούς στρατιώτες, που κυριολεκτικά τους σέβονται και τους λατρεύουν, ότι επικρατεί τάξις και σοβαρότητα, πειθαρχία, ότι γίνονται ομιλίες ηθικοπλαστικού περιεχομένου, ότι εκεί οι στρατιώτες βρήκαν τον προορισμό τους και περιμένουν την ώρα να πάρουν το τιμημένο όπλο να πολεμήσουν και αυτοί κατά των βάρβαρων Εαμοκομμουνιστών και άλλα τέτοια ψευδή. Αυτά γράφονται σκόπιμα για παραπλάνηση ντόπιων και ξένων, αλλά και να θεωρούνται οι αξιωματικοί ως οι πιο κατάλληλοι για το έργο αυτό, να παραμένουν στο νησί ως απαραίτητοι, μακριά από τον πόλεμο, που... βρωμάει με μπαρούτη. Ο μεγάλος αυτός Εθνικιστής Εθνοπατέρας ερχόταν 1-2 φορές το μήνα, εισέπραττε το παραδάκι για τις εφημερίδες και.. μην τον είδατε. Πόσα έπαιρνε, πόσα δικαιολογούσε στο Επιτελείο, πόσα λάδωνε το διοικητή και τόσα παραπάνω, άγνωστο και ανεξερεύνητο.

Μάθαμε ότι στα άλλα Τάγματα, που έπαιρναν τσιγάρα και μισθό, γινόταν κρατήσεις. Από τα δέκα τσιγάρα του κάθε στρατιώτη την ημέρα, τα δύο πήγαιναν υπέρ του λοχαγού. Από τις επιταγές το 20% υπέρ του λοχαγού. Στον τομέα αυτόν, των παντοειδών κλοπών, ο λοχαγός μας - υπολοχαγός Γιώργος Χατζημιχάλης - εφάρμοζε μια δική του, ευγενική και πρωτότυπη μέθοδο. Όποιον ήξερε ότι βαστιέται από λεφτά τον καλούσε και του έλεγε: «Ενώ δεν πήρες καμιά άδεια, έλα το Σάββατο να σου δώσω μια 24ωρη για την Αθήνα» και με την άδεια σου έλεγε «Κοίταξε, να περάσεις από το σπίτι μου και αν θέλει τίποτα η γυναίκα μου να της το ψωνίσεις και όταν γυρίσεις σου τα δίνω». Φυσικά όποιος τολμούσε να τα ζητήσει, ο ίδιος δε ξέχναγε να... πάρει ρέστα. Έσκαγε φέσι ή κανόνι, όπως λέμε. Θυμάμαι: Από το λοχία Κ. Αγγελόπουλο ζήτησε να του αγοράσει 7 μέτρα ύφασμα για παλτόρομπα της κυρα-λοχαγίνας, που είχε τότε 30 δρχ. το μέτρο, από άλλον να του φέρει ένα στυλό, από τον άλλον ένα σουγιά και τα ρέστα...

Ο μεγάλος αυτός πατριώτης μια μέρα μας έλεγε στη θεωρία: «Ξέρετε ποιος είμαι εγώ; Αμ, δεν ξέρετε. Ο παππούς μου, Χατζημιχάλης κι αυτός, στην Κρήτη πήρε μέρος σε πολλές επαναστάσεις. Όταν σκότωνε Τούρκο πέρναγε το ματωμένο μαχαίρι απ' το στόμα του και το έγλειφε, να έτσι...» και ο ήρωας - εγγονός λοχαγός μας πέρασε το δείχτη του χεριού του από τη μια άκρη του στόματος στην άλλη, για να μας δείξει παραστατικά το ματωμένο μαχαίρι του πραγματικού αγωνιστή παππού του.

Ημείς θέλαμε να γελάσουμε με τις χοντροκομμένες κοτσάνες του, αλλά που τολμούσαμε. Κάποια μέρα όμως ήρθε σήμα στον οπτικό τηλεγράφο του Ταγματος που διέταξε: «Ο υπολοχαγός Γ. Χατζημιχάλης να αναχωρήσει αμέσως και αύριο το απόγευμα να παρουσιαστεί στην Κοζάνη». Εκεί καιγόταν ο τόπος από τον εμφύλιο πόλεμο. Αμέσως ο ηρωικός αυτός απόγονος κατελήφθη από οξύ κοιλόπονο, έπεσε του πεθαμού. Έφυγε και δεν τον ξαναείδαμε. Τον πήγαν να βοηθήσει με την... παλικάριά του και με το... ιστορικό του όνομα, στο σύντομο τέλος του πολέμου εκείνου. Ποιος ξέρει σε ποιες σπηλιές τρύπωσε για να γλυτώσει το τομάρι του και το γλύτωσε, γιατί κατά το 1952 νομίζω, συναντηθήκαμε στο Μεσολόγγι και του έκανα το τραπέζι στο εστιατόριο. Δεν τον πείραξε που τα έξοδα τα πλήρωσε ένας «κομμουνιστής» σε... «ήρωα-Εθνικόφρονα».

Τα νυχτερινά «ντου»

Μία άλλη πρακτική για να καμφθεί η αντίσταση των δημοκρατικών στρατιωτών και να ευθυγραμμισθούν με το πρόγραμμα των σοφών ψυχοσωτήρων αναμορφωτών «στο νησί του διαβόλου» ήταν τα λεγόμενα νυχτερινά «ντου».

Τη νύχτα, ενώ επικρατούσε απόλυτη ησυχία σ' όλο το στρατόπεδο των 4.500 σκαπανέων, κατέβαιναν από το λόχο Διοικήσεως 4-5 πάνοπλοι Αλφαμίτες (Α.Μ.) με πιστόλι, αυτόματα και τα απαραίτητα ρόπαλα από ινδοκάλαμο (μπαμπού) ή στυλιάρια και φώναζαν 1-2-3 ονόματα διαλεγμένα από πριν και από ψηλά ιστάμενους. Τους καλούσαν και τους... ανέκριναν. «Είστε Έλληνες ή Βούλγαροι; Γιατί δεν κάνετε δήλωση; Ποιοι σας καθοδηγούν; Ποιοι δεν σας αφήνουν να υπογράψετε; Τι λέτε τώρα; Θα κάνετε δήλωση ή όχι;» Αν απαντούσαν "όχι" άρχιζε άγριος ξυλοδαρμός, οι φωνές και τα βογγητά ξυπνούσαν τους άλλους, που σκεφτόταν ότι κάποτε θα 'ρθει και η δική τους η σειρά. Αφού σακάτευαν αυτούς πήγαιναν πιο πέρα, όπου γινόταν η ίδια αναμορφωτική ηθικοπλαστική διαδικασία.

Το πρωί «το χειρουργείο» - και τι χειρουργείο. Είχε πολλή δουλειά. Κεφάλια τρύπια, χέρια τσακισμένα, πρόσωπα ξεσχισμένα, δόντια βγαλμένα, πόδια καταπληγιασμένα, κορμιά μαυρισμένα, ραχοκοκαλιές σπασμένες. Για όλα αυτά τι να κάμει ο γιατρός - χειρουργείο; Με τι μέσα; Κρατούμενος ήταν κι αυτός... Πέρναγαν μερικές βραδιές με ησυχία και έπειτα τα ίδια σ' άλλο μέρος του στρατοπέδου.

Την τιμητική προτεραιότητα στο έργο αυτό είχαν οι 1200 σκληροί που μεταφέρθηκαν από το Β' Τάγμα. Τους έβαλαν στη γραμμή τριάδες και όταν η φάλαγγα αυτή βγήκε από τα όρια του Τάγματος τους ξεπροβόδησαν οι ένοπλοι με τον εξής «ευγενικό τρόπο». Όταν φτάσανε στα σύνορα Β' και Γ' τάγματος στάθηκαν από τις δύο μεριές του δρόμοι οι Αλφαμίτες με τα ρόπαλα και τους άρχισαν στο ξύλο. Χτυπούσαν όπου έφταναν, αδιάκριτα. Οι στρατιώτες πέρναγαν ανάμεσά τους και ο κάθε ένας έπαιρνε το μερτικό του. Όταν τους παρέλαβαν οι άλλοι ένοπλοι του άλλου Τάγματος έγινε κι από αυτούς το ίδιο, έτσι για το «καλώς ορίσατε».

Αυτούς τους 1200 τους έβαλαν ανά δύο ή ανά τρεις σε χαμηλά και στενά ατομικά αντίσκηνα. Εκεί έμπαινε η σκόνη, ψιλή και κίτρινη και σκέπαζε κεφάλια, πρόσωπα, ρούχα, κουβέρτες. Το στόμα γέμιζε σκόνη και έφτυναν την ημέρα, όση δεν κατάπιναν. Όταν έβρεχε έμπαιναν οι ψιλές σταλαγματιές. Όμορφος κόσμος, ηθικός, αγγελικά πλασμένος. Η ηθικοπλαστική διαπαιδαγώγηση σ' όλη της τη μεγαλοπρέπεια. Ελευθερία, δικαιοσύνη, δημοκρατία στα πρότυπα της σαδιστικής-φασιστικής αμερικανοκρατικής πολιτικής. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα.

Οι θεωρητικοί απολογητές του έργου της Μακρουήσου

Στα χρόνια εκείνα του ψυχρού πολέμου μεταξύ του παρακμάζοντα καπιταλισμού και του ανατέλλοντος σοσιαλισμού, δεν έλειψαν κι απ' τη χώρα μας άνθρωποι με ψηλές θέσεις και ανώτατα αξιώματα που θεωρητικά ενέκριναν, ευλόγησαν και δικαίωσαν τα

πεπραγμένα της αμερικανόδουλης Ελληνικής πολιτικής. Ήταν όλοι αυτοί, οι μεγάλοι απόντες στην αγώνα του Έθνους κατά των Ιταλών και των Γερμανών. Όταν κλήθηκαν με προσωπικές επισκέψεις από τους πρωτεργάτες του ΕΑΜ να συμμετάσχουν στον αντιστασιακό αγώνα, όλοι τους αρνήθηκαν. Άφησαν τους πρώην οπαδούς του κόμματός τους ακαθοδήγητους και ακέφαλους. Λούφαξαν ξαπλωμένοι στις αναπαυτικές τους πολυθρόνες και ξετρύπωσαν αφού έφυγε κι ο τελευταίος ξένος στρατιώτης. Φόρεσαν πάλι τη μάσκα του γνήσιου Εθνικιστή και παρουσιάστηκαν ορεξάτοι και πρόθυμοι «να υπηρετήσουν την πατρίδα» με την παλιά τους γνώριμη πολιτική φιλοσοφία, την πολιτική του χαμερπή οσφυοκάμπτη γυμνοσάλιαγκα, του υποταχτικού και χωρίς ίχνος Εθνικής αξιοπρέπειας και ανδρισμού εκτελεστή, της πολιτικής της εξάρτησης και της υποτέλειας στους ξένους αφέντες και των γλοιωδών αυλοκόλακων των παλατιανών σαλονιών.

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Μαρινάτος, έγραφε: «Δεν υπάρχει διδακτικότερον σχολείον από το Μέγα Εθνικόν Σχολείον της Μακρονήσου» (21-10-48). Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Γ. Ζώρας, έλεγε «Ήρθαμε εδώ να ιδούμε τα παιδιά μας τα προδομένα και φεύγουμε με υπερηφάνεια και χαρά για όσες προόδους είδαμε. Εδώ θα πρέπει να έρθουν όσοι λέγονται μόνο Έλληνες χωρίς να είναι, για να ιδούνε παλμό Ελληνικό, αλλά και να πάρουν τον αέρα του Έλληνα στρατιώτη» (21-10-48). Ο ναύαρχος Σακελλαρίου, εκ των πιο έμπιστων του βασιλιά έλεγε: «Μακάρι η Ελλάδα να ήτο όλη Μακρόνησος». Ο ψευτοφιλόσοφος, ο απολογητής της ιδεαλιστικής φιλοσοφίας, ακαδημαϊκός και καθηγητής Πανεπιστημίου Κ. Τσάτσος, έλεγε: «Η Μακρόνησος, σύμβολον του αιώνος μας. Οι εκ την Μακρόνησον διατηρούν τας πεποιθήσεις που απέκτησαν εκεί και γίνονται πρότυπα Ελλήνων στρατιωτών και πολιτών. Αυτό αποτελεί την δικαίωσιν της χρησιμοποιηθείσης εκπαιδευτικής μεθόδου». Μήπως τις δοκίμασε το τομάρι του; Άλλοι ήταν εκείνοι που υπέφεραν ως γνωστόν, ο κ. Τσάτσος από το κόμμα των φιλελεύθερων μεταπήδησε στη Δεξιά, εκλέχτηκε απ' το κόμμα της Ν.Δ πρόεδρος της Δημοκρατίας και για ευγνωμοσύνη συνέγραψε ογκώδες έργο «Ο Καραμανλής». Αυτός ο μωροφιλόδοξος και γλοιώδης θεωρητικός και υμνητής της καπιταλιστικής ιδεαλιστικής αερολογίας, δεν απέδωσε τίποτε για την πολιτιστική και πνευματική άνοδο του λαού. Κενός βερμπαλιστής, χωρίς γονιμότητα και πρακτική, συμβιβάστηκε με το καπιταλιστικό κατεστημένο, το οποίο και υπηρέτησε. Ήθελε να ξαναγυρίσει το ρεύμα της ζωής στην κοίτη του Χρυσού Αιώνα του Περικλή. Ουρανοβάμων, απροσγείωτος και καιροσκόπος, προσπαθούσε, μάταια όμως, να συμβιβάσει την πλατωνική φιλοσοφία με τα σύγχρονα ρεύματα, αλλά απέτυχε, γιατί, απλούστατα η αλήθεια δεν βρίσκεται στον πλατωνικό ρομαντισμό, αλλά πάντοτε στην σκληρή πραγματικότητα στη καθημερινή βιοπάλη των λαϊκών στρωμάτων, στα προβλήματά του και στα οράματά τους, της κάθε εποχής, που αυτός αγνόησε, περιφρόνησε και καταπολέμησε.

Κείνος όμως που ξεπέρασε όλους σε δουλικότητα στα αμερικανοκίνητα αντιλαϊκά καθεστώτα από το 1944 και μετά, και παρουσίασε έλλειψη πολιτικής τιμιότητας και συνέπειας είναι ο Παν. Κανελλόπουλος. Καθηγητής της Φιλοσοφίας του Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών προπολεμικά και μετεκπαιδευμένος στο Γερμανικό Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης, ασπάστηκε της θεωρίας της ιδεαλιστικής φιλοσοφίας του γερμανικού ιδεαλισμού. Ο Κανελλόπουλος έφερνε μαζί του ένα πλεονέκτημα ιστορικό – το παιδί της αδελφής του Δημ. Γούναρη, αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος. Ο Γούναρης, σαν πρωθυπουργός στα χρόνια της Μικρασιατικής καταστροφής, τουφεκίστηκε στο Γουδί το 1922 με άλλους πέντε. Μετά την κατάρρευση του Ελληνικού στρατού και τη φυγή στο Κάιρο της κυβέρνησης και του βασιλιά, τους ακολούθησε και αναμίχθηκε στα πολιτικά. Απών και φυγάς από την Εθνική Αντίσταση, όπως όλοι οι παλαιοκομματικοί πολιτικοί, έγινε λιβανωτό στο βασιλιά και στους Άγγλους για να γλείψει το κόκκαλο τους εξουσίας.

Βλέπετε ότι προτιμότερη η οσφυοκαμψία από το λεύτερο μυροβόλο αέρα του βουνού όπου η λεβεντιά της Εθνικής Αντίστασης έγραψε σελίδες μεγαλείου και δόξας. Μετά την απελευθέρωση επανήλθε στην Ελλάδα και αναμίχτηκε ανοιχτά στην πολιτική. Με τα παρακάτω λόγια του φανερώνονται οι θέσεις του και το πιστεύω του, αν και, όπως είπα, ουδέποτε έμεινε σταθερός σ' αυτές, σωστός ανεμοδείκτης.

Σαν υπουργός των Στρατιωτικών, [όταν] δέχτηκε τον Αμερικάνο στρατηγό Βαν Φλήτ, γνωστό σε μας τους παλιότερους για το ρυθμιστικό του ρόλο στην Ελληνική πολιτική, από το 1947 και μετά, και τον προσφώνησε «Στρατηγέ μου, Καλώς ήρθατε στον τόπο σας» και άλλοτε για τον ίδιο στρατηγό «Στρατηγέ, ιδού ο στρατός σας».

Για το έργο της Μακρονήσου είπε: «Το φαινόμενο της Μακρονήσου είναι μοναδικόν εις ολόκληρον τον κόσμον. Πρόκειται περί θαυμάσιου συνδυασμού της Παιδείας με τον στρατό και δη εν ώρα πολέμου. Οι ανανήψαντες της Μακρονήσου πρέπει να θεωρηθούν δύο φορές Έλληνες. Διότι είναι μια φορά Έλληνες ως γεννηθέντες τοιούτοι και άλλη μια φορά Έλληνες, ως ανακτήσαντες μετά γόνιμον ψυχική δοκιμασίαν, την Ελληνικήν των συνείδησιν. Οι εμπνευσθέντες, οργανώσαντες και διαχειριζόμενοι με τόσην επιτυχίαν το έξοχον αυτό έργο, είναι άξιοι βαθειάς Εθνικής ευγνωμοσύνης». Αλήθεια. Μεγάλη παράληψή του που δεν εισηγήθηκε στην κυβέρνησή του να γίνει έρανος για να στηθούν αγάλματα για τους αναμορφωτές μας: Μπαϊρακτάρη, Ιωαννίδη, Τζενετάκο, Βασιλόπουλο, Μπαρούχο, Μπέσκο, Καστρίτη, Σοφιανό, Καραφώτη και όλο το πάνθεο της Μακρονησιώτικης... παιδείας. Αφού χάθηκε η ντροπή, ο ανδρισμός, η αξιοπρέπεια, η τιμιότητα, όλα να τα περιμένουμε από τέτοια υποκείμενα. Άλλοτε: «Είμαι ευτυχής ως εκπρόσωπος του στρατού διότι των παραπλανηθέντων ιδιωτών η Εθνική αναμόρφωση ανατίθεται εις τα τόσον επιτυχούσας εις το έργο τούτο στρατιωτικής αρχάς. Πιστεύω ότι τα αποτελέσματα τα οποία θα έχει και επί των συνειδήσεων των ιδιωτών το σχολείον της Μακρονήσου θα είναι εξ ίσου ευτυχή».

Απαντώντας στον συγγραφέα Μπρίαν, του έγραφε επίσης ως Υπουργός των Στρατιωτικών: «Οι κ.κ Λουκάς Καστανάκης και Δημήτριος Φωτιάδης (ο ιστορικός) είναι εξαίρετα εις την υγεία τους (ήταν και οι δύο πολιτικοί κρατούμενοι στη Μακρόνησο μόνο για τα φρονήματά τους) ... Τους συμπεριφέρονται με εξαιρετικά πολιτισμένο τρόπο, όπως άλλωστε σ' όλους τους άλλους που βρίσκονται σ' αυτό το εξαίρετο σχολείο για ηθική αναμόρφωση. Είμαι εξαιρετικά ευτυχισμένος να σας πληροφορήσω ότι το σχολείο της Μακρονήσου είναι ανοικτό σ' όποιον θέλει να το επισκεφτεί και πιστεύω πως η Μακρόνησος θα τιμηθεί με την επίσκεψή σας, κατά την οποία θα έχετε τη δυνατότητα να σχηματίσετε προσωπική γνώμη γι' αυτό το πρότυπο σχολείο και να κρίνετε μόνος σας το έργο της ηθικής αναμορφώσεως που συντελείται εκεί» (23-12-1949). Άλλοτε χαρακτήρισε τη Μακρόνησο «Νέο Παρθενώνα».

Τα σχόλια περιττεύουν. Τέτοιοι άνθρωποι μας κυβέρνησαν από το 1944 και μετά.
